

(๗)

บทคัดย่อ

การทำเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำของอีสาน ด้วยกรรมวิธีการขึ้นรูปแบบการตี (Hand Moulding Method) มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานที่ขุดพบที่บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี หรือที่บ้านโนนนกทา อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ส่วนใหญ่หลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบจะเป็นโครงกระดูกและเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาประเภทไฟต่ำ พบว่าใช้กรรมวิธีเดียวกับเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำที่ชาวบ้านยังทำกันอยู่ในปัจจุบัน ทั้งรูปแบบ,กรรมวิธีการผลิต และเนื้อวัสดุ ต่างกันแต่ว่ารูปทรงและการตกแต่งหลากหลายน้อยกว่าในอดีต เพราะยังคงเหลือแต่ รูปทรงที่เกิดจากการใช้สอยเท่านั้น แหล่งที่ขุดพบโบราณวัตถุเครื่องปั้นดินเผาจะอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งที่มีวัตถุดิบที่ใช้ในการปั้น จากการสำรวจพบว่าชาวบ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นชาวโคราช (จ.นครราชสีมา ในปัจจุบัน) บางหมู่บ้านจึงมีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเพียงอย่างเดียว บางหมู่บ้านก็ทำนาเป็นอาชีพหลัก หมุดจากหน้างานก็ทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม

รายงานการวิจัยนี้ เสนอรูปแบบภาชนะดินเผาไฟต่ำ (อุณหภูมิตั้งแต่ 800-1100 °C) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รูปแบบภาชนะดินเผาไฟต่ำในอดีตได้จากหลักฐานทางโบราณคดีของกรมศิลปากร บริเวณบ้านโนนนกทา เขตอำเภอภูเวียง จ.ขอนแก่น ,บ้านโนนเมือง อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น และบ้านดุม อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม และรูปแบบภาชนะดินเผาไฟต่ำในปัจจุบันได้จากการสำรวจหมู่บ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำในเขต จ.ขอนแก่น และ จ.มหาสารคาม มีดังนี้

- 1) บ้านหัวบึง อ.เมือง จ.ขอนแก่น
- 2) บ้านโพธิ์ตาก อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
- 3) บ้านวังบัว อ.เมือง จ.มหาสารคาม
- 4) บ้านหม้อ อ.เมือง จ.มหาสารคาม
- 5) บ้านแดง อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม
- 6) บ้านหนองเม็ก อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม

ข้อสรุปจากการสำรวจรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำของ จ.ขอนแก่น และ จ.มหาสารคาม ก็คือ ขาดการพัฒนาแบบ,รูปทรง,เนื้อดิน,กรรมวิธีการขึ้นรูป และการเผา ในรายงานการวิจัยนี้จึงได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำไว้ดังนี้

- กรรมวิธีการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาในแบบต่าง ๆ
- วิธีการออกแบบรูปทรงภาชนะดินเผาเบื้องต้น
- วัตถุดิบต่าง ๆ ที่นำมาทำเครื่องปั้นดินเผา
- ลักษณะการเผาแบบต่าง ๆ

ABSTRACT

LOW TEMPERATURE FIRED CERAMICS DESIGN IN ISAN: CASE STUDY IN KHON KAEN AND MAHASARAKAM PROVINCES.

Low temperature fired ceramics design in Isan has been produced by hand moulding since the dawn of history as shown by shreds which have been discovered in Barn Chieng and Non Noktha Villages. Most of the excavations show human skeletons and remains as well as ceramics. The style of the ceramics is all that of low temperature firing which is similar to the style being produced nowadays by local people. Similar style, shape, materials used and composition as well as the method of manufacture are still seen nowadays. However, the contemporary ceramics have decorative features than in the past because the form of the ceramics is designed to fit nowadays this very day use purpose. Excavated sites of ceramics found are situated near river banks where terracotta objects and the apparatus for the earthenware moulding have been found.

From the survey, we find that the rural people who make ceramics at present mainly come from Nakornratchasima Province and have chosen to migrate to suitable areas to make ceramicware. Making ceramicware has been their occupation for generations, in some villages this is the only occupation of the village. While in other villages, the major occupation is rice farming; ceramics are made only after the rice farming season has ended.

This research reports the styles of ceramicware from the past to the present day. The style of Low Temperature Ceramicware in this research from the past comes from the excavations of the Fine Arts Department Division of Archaeology in the area of Non Noktha Village, Phuweing District, Khon Kaen Province; Non Muang Village, Chumphae District, Khon Kaen Province; and

Barn Toom Village, Kosumpisai District Mahasarakam Province. The styles of the present day Low Temperature Ceramicware in the survey come from the examples in the villages which produce this type of ceramics in Khon Kaen Province and Mahasarakam Province such as :

1. Barn Hoa Boeng Village, Muang District, Khon kaen province.
2. Barn Phoe Tak Village, Nong Roe District, Khon kaen province.
3. Barn Wang Toa Village, Nam Pong District, Khon kaen province.
4. Barn Moh Village, Muang District, Mahasarakam province.
5. Barn Daeng Village, Wapeepatum District, Mahasarakam province.
6. Barn Nong Mek Village, Na Choak District, Mahasarakam province.

From the survey, it can be concluded that there has been a lack of development of style, shape, materials, moulding and firing. The research suggests an approach to the development of the manufacturing of ceramicware under the following headings,

- 1) Moulding in various ways,
- 2) Basic Models for ceramicware,
- 3) Raw materials used for ceramics in Thailand,
- 4) Characteristics of firing in different styles.